

lja scati, pa ne more. To vidši zaženó nevedni hlapci ali mazači berž hrup, da se je konju voda zaperla in da mu bo mehur počil, če se mu voda ne odpre. Sedaj počenjajo berž vse sorte neumnosti, stolčejo popra in hrena in ga vtakujejo ubogi živini v scalo (šrot), ali nekteri išejo celó po keršelu ali klešču, ktere nečedni vozniki sami na sebi redijo, da imajo domišljevano zdravílo berž pri rokah. Ko te dostikrat škodljive neumnosti počenjajo, pa zamudijo pravo pomoč.

Zapomnite si gospodarji! Če konja kolje ali grize, se večidel le zato scati pripravljaja, ker se je kerč, ki kolje poglavitno le čeva, razširil do scavniga mehurja; konja po tem le tiši, da bi imel scati, čeravno je mehur prazen ali le malo napolnjen. Berž ko bo kerč ali koljika v čevih nehala, bo samo po sebi tudi nehala tišanje k scanju.

Na čeva tedaj se ima gledati pri ti bolezni, čeva se imajo ozdravljati, ne pa scavni mehur! So one ozdravljene, je konj ozdravljen; bo gnoj od njega šel, se bo brez vsiga družiga početja tudi vsal.

Je napadel kerč čeva po prehlajenji, postavite konja, v hlev, dergnite ga krepko po celim životu s slamo, da se spotí, in odenite ga s kocam: vidili boste, da bo že samo to dostikrat pomagalo, zlasti, če se mu še gorke kamilčne vode v gobec vlije.

So čeva nabasane gnoja, je pervo, da se strebijo s poóljeno roko, s katero se vritnik seže, ali z brizglo (klištiro), s katero se mu osoljena voda ali žajfnica v ritnik brizglja; noter naj se mu pa daje čistiga laškiga ali lanéniga olja, po maslicu na enkrat.

Če žila naglo bije (60—70—80krat ali še večkrat v 1 minuti), naj se mu berž izpustí 8 ali 10 funtov kervi. Kakor bi odrezal, bo jenjala dostikrat po tem vsa bolezn.

Nedolžno scalo in scavni mehur pa pusti pri miru. Ko boš skozi ritnik v čevo segel, boš že čutil, da ni napét; in če bi se redkokterikrat primerilo, da je napet, pritisni na-nj skozi čevo, kjer ináš roko, da ga sprazneš.

Pri ti priliki tudi naznanim, kaj se je unidan v Prestraniku primerilo. Neki kmet pripelje svojiga scer zdraviga in močniga vóla k ondašnjimu živinozdravniku: naj ga ogleda; včeraj je bil še popolnoma zdrav, danes se pa neprenehoma napenja, pa ne gré celó nič od njega. Zdravnik seže s poóljeno roko v ritnik in potegne poldrugi sežinj dolgo, mehko, z gnojem napolnjeno tanjko čevo iz njega! Zdravnik vmije najdeno čevo in vidi, da je bilo suho prešičje čevo, ki ga je vól s pičo vred kadaj požerl.

Mahoma je bil vol zdrav.

H—r.

Zbor kmetijske in obertnijske družbe v Ljubljani 1. julia.

(Dalje.)

Gosp. dr. Strupi je govoril o nasajenju murvinih dreves poleg železnice, in rekel, da bi bila kmetijska družba v stanu, tako nasajenje murviniga germovja z drevesi podpirati, kterih ima dokaj na svojim vertu; poleg ceste h kolodvoru bi bili pa jagnjedi pripravi, kterih čez 4 sežnje visocih ima družba več kot 800.

Svitli nadvojvoda so o tem razodeli, da tudi na Štajarskim se poleg železnice sadno in murvino drevje na-

saja, in da je vlada to delo gosp. prof. Hlubek-u izročila, s kterim bi se bilo o tem pogovoriti, kako naj bi se ta reč tudi na Krajskim sprožila.

Po dokončanih kmetijskih pomenkih je gosp. Anton Samasa besedo povzel in odkritoserčno razložil sedanjí stan obertnijske družbe, katero je samostojno, od kar je zbor v Gradcu sklenil, da imajo vse poprejšne podružnice samostojne biti in se ločiti iz zveze. Naše obertnijsko društvo ni te ločitve nikdar želelo — je rekel gosp. govornik — ker zedinjena moč več zamore storiti, kot razklana, vunder ker se ločitev je zgodila, bomo skušali po svoji slabi moči saj risarsko šolo za rokodelce tako dolgo ohraniti, dokler seosnuje nova nedeljska šola na deržavne stroške. Scer bi bilo pa potreba — je sklenil g. govornik, se zahvaleč svitlimu nadvojvodu kot začetniku društva — da bi se postave obertnijskih družb prenaledile in obnovile. Svitli nadvojvoda so na to odgovorili: da Graško obertnijsko društvo ravno postave predeluje, in berž ko bojo veljavno dodelane, nam jih bojo poslali; — risarska šola naj se kakor dolgo je moč ohrani, ker je rokodelstvu zlo koristna. Zastran obertnijskih razstav, ktere je nekda tudi obertnijsko notranje- in zgornjeaustriansko društvo v Gradcu, Celovcu, Ljubljani in Lincu napravilo, so gosp. nadvojvoda ponovili, kar so že v letu 1843 rekli: da posebno Terst je pravo mesto, kjer naj bi bila stanovitna razstava obertnijskiga in rokodelskiga blaga celiga cesarstva, da ga popotni, ki pride iz ptujih dežel, berž vidi in zvé, kje in po čim se dobiva. Če bi se v Terstu taka razstava napravila in bi jim fabrikanti, obertniki in rokodelci izglede (muštre) svojiga blaga pošiljali, bi bila taka razstava gotov dobiček domačimu obertnijstvu.

(Konec sledí).

Potovanje po Laškim.

Spisal M. Verne.

1. pismo.

Dragi prijatel!

6. rožnika 1847.

Še le letos mi je bilo mogoče, kar sim že dolgo dolgo želel, namreč viditi „lepo deželo, ki jo Apenin deli in morje obdaja in planine“, ali kakor slavni laški pesnik Petrarka poje:

— — — — — il bel paese
Ch' Apennin parte e 'l mar circonda e l'Alpe.

Kar sim od 5. rožnika do 11. veliciga serpana po ti na vse strani imenitni deželi vidil in občutil, Ti bom v pismicah na znanje dajal po domače, kakor prijatel prijatlu piše.

5. rožnika ob 10. zvečer sim odrinil na parobrodu, kterimu „Dalmata“ pravijo, iz Tersta v Benetke, kamor sim drugi dan ob sedmih zjutraj došel.

Benetk Ti ne bom popisoval, ker se nadjam, de jih boš sam ogledat prišel. Resnično boš vesel viditi nekdanjo „kraljico jadranskiga morja“, ktera, desiravno več ne kraljuje, zmiram še veličansko sred vode stoji, de se človek čudi nad prederznostjo tistih, ki so se prvi umislili na vodo tako mesto postaviti. Skoraj bi verjel, de niso bili iz tega sveta, ki so tako veličansko stavbo pričeli, kar tudi latinski pesnik pravi:

»Viderat Hadriaticis Venetam Neptunus in undis
Stare Urbem, et toto ponere jura mari:
Nunc mihi Tarpejas, quantum vis, Jupiter, arces
Objice, et illa tui moenia Martis, ait.
Si pelago Tiberim praefers, Urbem aspice utramque,
Illam homines dices, hanc posuisse Deos«.

Čudil se boš tù viditi posebno veliko krasnih cerkev in poslopij, kakor krasno bogato cerkev sv. Marka,

in dvor nekdanjih Beneških vojvodov; — cerkev sv. Jurja (San Giorgio Maggiore), kjer je bil Pij VII. papež izvoljen; — cerkev Matere božje, ki jo „Madonna della Salute“ imenujejo; — cerkev presvetiga odrešenika (San Salvatore); — sv. Janeza in Pavla, sv. Roka in še veliko drugih; — potem akademio lepih umetnost in most z imenom „Rialto“, in arsenal, ki je malo taceh. — Le pridi, boš vidil, in se gotovo zavzel.

Brez de bi se bil tabart dalje v Benetkah mudil, sim se peljal proti enajsti uri 6. rožnika po železnici v Padovo, in opoldne sim bil že tam. V eni uri priderdra tedaj vozovlak, desiravno se po poti štiri- ali petkrat ustavi, dvajset talianskih (laških) milj dalječ v Padovo.

Tudi Padove Ti ne bom popisoval, ker jo boš, če enkrat skupaj v Benetke greva, sam lahko ogledal, ker je, odkar imamo parobrode in železnice, skoraj bi rekel, domá.

Mesto je veliko, pa ne kaj posebno prijazno. Svetnikova cerkev, to je cerkev sv. Antona Padovanskiga (Padovančani ga nikolj po imenu ne kličejo, ampak mu le Svetnik — il Santo — pravijo), in cerkev sv. Justina poleg veliciga krasniga teržišča, ki ga „Prádella Valle“ imenujejo, ste narlepsi. Sloveče vseučilišče, zvezdogledišče, rastljinoslovni vert, železen most čez Brento, in Pedrokovo kavarnico boš moral tudi ogledati, in po tem se boš lahko v malo več ko v pol uri po železnici v Vičenco, prav lepo in bogato mestice, peljal.

Meni pa ni bilo priročno v Vičenco iti, temuč sim šel po drugi cesti čez Monseliče v Rovig, kamor se iz Padove z dobrimi kljuseti v štirih urah pride.

Debelo uro pod Padovo proti jugo-zahodu so Evganejski hribi, ki jih Lahi po vsi pravici silno čislajo. Od jugo-izhoda se vlečejo 16 milj dalječ proti zahodu, na širokost pa merijo kakih 9 milj, kar je po našim skoraj dve uri. Okoli in okoli so dobro obdelani in s poslopji in gradiči kaj lepo obsejani. V več krajih so tu tudi toplice, kakor v Abanu, v Montegrotu, v Batalii itd. — Poleg Batalie pri omenjenih hribih je velik in sloveč grad (Katajo se mu pravi) vojvoda Modenaškiga z lepim muzeumam, kjer se posebno veliko orožja starih in srednjih časov vidi. Ne dalječ od tam je Arkvá, kjer je slavn talianski pesnik Petrarka pokopan. Rad bi bil šel častitljivi grob obiskat, pa nisim utegnil.

Monseliče je mestice ali marveč velik terg poleg zadnjiga verha Evganejskih hribov proti jutru. Od tod pelje cesta med dvéma verstama visocih jagnjedov zmiram na ravnost v Rovig, zadnje austrijsko mesto na ti strani. Pol devétih zvečer sim bil tam. — V 20. urah sim prišel tedaj — hvala umnim glavam, ki so si parobrode in železnice umislile! — 120 milj dalječ iz Tersta v Rovig. Ko bi bil kdo kadaj rekel, de je to mogoče, bi bil vsak djál, de norí.

2. pismo.

V Ferari 7. rožnika 1847.

Drugi dan, 7. rožnika, ko sim bil Rovig na debelo ogledal, sim šel ob osmih zjutraj v Feraro. Cesta gré spet dolgo naravnost po krasnim polji proti reki „Po“, ki ga bolj prav po starim Eridan ali Pad imenujemo, de ga mi Slovenci saj sklanjati moremo. Pad je nar večí reka v Italii, in delí austrijsko Italio od Papeževih dežel. V Poleséli, velicim tergu, se cesta zavíje in pelje celo uro prek široke veličanske reke v Valiče, kjer se v Frankolin, pervo Papeževo sêlo, po ladjah ali barkah prepeljavajo.

Od Frankolina v Feraro je še nekoliko čez eno uro. Malo popoldné sim prišel tje, in kar precej sim šel lepo stolno cerkev ogledat. Blizo te cerkve je

sred mesta krasen in velik grad nekdanjih Ferarških vojvodov, kjer zdaj en kardinal kot deželni poglavar stanuje. Okoli in okoli grada teče precej na široko voda. Po vsim gradu so me peljali in mi vse prijazno okazali, posebno krasno sôbo, kateri „Zorina soba“ (sala d'Aurora) pravijo, zato ker je v nji zraven mnogih drugih podob Zora ali Aurora zares mojstersko naslikana. Poslednjič so me še, globoko do vode, peljali Hugovo ječo ogledat, ktere omeni lord Byron v povesti „Parizina“, ktero je deloma rajni Prešerin poslovenil *). — V mestnim ateneumu (Athæneum) sim vidil veliko krasnih slikarstev (malarskiga dela), to je, veliko mnogoverstnih svetih in drugih podob. Poleg tega lepiga poslopja je tudi kmetijski vèrt (Orto agronomico).

Cerkev sv. Lorenca nima nič posebno lepiga razun de nje obok silno lepo odglasuje. Če se sred cerkve, na primer, z rokami ploskne, se tak plosk od zgoraj kar dolgo ponavlja, pa zmiram bolj tiho, dokler popolnoma ne umolkne. V bolnišnici pri sv. Ani so mi kazali stanico, kjer je bil Torkvato Tasso malo manj ko osem let zapèrt, in kjer so reveža terpinčili, de je skoraj res obnorel. Slavni pesnik se je bil v vojvodovo sestro Eleonoro zaljubil; komaj se to zvé, in malopridni dvorniki, večidel hudobni priliznjavci kajjiga serca, si že septajo, de Tasso norí. Vojvoda Alfons se razserdi in ukaže: „k sv. Ani ž njim!“ In tam so ga zapèrli, de je svoje nar lepši leta v ječi doživel in ob zdravje in še skoraj ob pamet prišel. — Knjižnico ali bukvišče z Ariostovim grobam so v lepim poslopji prav prijazno in umno vselili. Tu se vidijo tudi Ariostovi, Guarinovi in Tassovi rokopisi. Čertoza, nekda samostan, potem francoska soldašnica ali kosarna, je zdaj mestno pokopališče, ki je vredno, de se ogleda.

V Ferari je tudi lepo sprehajališče, zlo prostorno, ki so ga z lepim javorovim drevjem, ali marveč s platani obsadili, in ki se „Piazza d' Ariosto“ zove. Na sredi stoji na visocim okroglim stebru lepa, iz marmeljna izrezana podoba Ariosta, ki je divjiga Rolanda tako krasno in sladko prepeval. Zadnjič sim še hišo tega slavniga pesnika ogledal, na ktere unanjim licu se še bere stari Ariostov napis, v katerim zadovoljno hvalo poje svoji hišici, ktera čeravno majhina, je vunder bila čedna in vsa pripravna za-nj:

»Parva sed apta mihi, sed nulli obnoxia, sed non
Sordida, parta meo sed tamen ære domus«.

Ferara je veliko in lepo mesto; saj meni je močno dopadlo. Ulice so široke in ravne; le škoda, de ima premalo ljudi. Nekda o boljših časih, ko je Ferara še svoje lastne vojvode z bogatim kratkočasnim dvoram imela, je štela do 80 tisuč duš; zdaj pa jih ima komaj 25.

Noviçar iz slovanskih krajev.

Iz Ljubljane. C. k. okrajno poglavarstvo nam je izročilo sledečo prošnjo v razglas: „Vsled prejetiga naznanila so se 6. dan t. m. popoldne ob petih sivi oblaki od Ljubljane čez močirje podili, s kterih se je strašna toča s tako silo usula čez vasí Staje, Kot, Iško vas, Iško, Tomišelj, Strahomer in Verblinje, posebno pa čez tri poslednje, da je vse pričakovane pridelke popolnoma pokončala.

Pri tem žalostnim naznanilu se ne moremo zderžati, da bi miloserčnih dobrotnikov v mestu in po deželi ne poprosili, da bi usmiljenja vrednim nesrečnikom, kolikor kdo vterpí, k pomoči pristopili, naj bo v denarji ali v živežu. Milodari se znajo v kancelijo podpisana

*) In »Koledarčik slovenski« letošnji nekoliko v poskušnjo dal.